

Cetatea divinului Ulise după descoperirea fântâniei

D. Wilhelm Doerpfeld, eminentul arheolog, fost director la Institutul german din Atena, este, cum se știe, savantul care a susținut cel mai mult teza că insula numită astăzi Itaca, popular „Phiaki”, nu este Itaca homerică. El pune pe aceasta în actuala Leucada. Însă recenta descoperire în Itaca de astăzi a unui oraș care răspunde la „fântână făcută de mâna omului” și la boschetul nimfelor descris de Homer pare o dovadă hotărâtoare contra teoriei d-lui Doerpfeld.

Savantul german menține totuși punctul său de vedere. El a adresat o lungă scrisoare lui „Times”, răspunzând la altă scrisoare scrisă de d. Kaklamanos aceluiși jurnal pentru a anunța descoperirea d-lor Economu și Kyparissis. Aceasta arată încontestabil, spunea ministrul grec, că Itaca lui Homer nu este insula care poartă astăzi același nume.

D. Doerpfeld tăgăduiește exactitatea acestor informații.

Mă indoiesc, spune el, de exactitatea afirmației că Izvorul pe care l-au găsit este cu desăvârșire identic cu fântâna devenită vestită prin epopeia lui Homer. După descrierile și fotografiile urmelor descoperite pe care le-am văzut, acestea din urmă consistă dintr'un zid stâncos, înalt aproape de cinci iarzi pe opt de lungime, situat la piciorul muntelui Merovigli; de la acea înălțime se presupune curgerea apei altădată. Această apă era strânsă într'un basin zidit înăuntru și curgea în două canale descoperite, în vale, probabil pentru a stropi câmpurile. Descoperirea pe care a făcut-o Homer fântâniei orașului Itaca este cu totul deosebită. Acesta nu era un părete natural, însă o fântână construită de însuși omul, de o structură imponentă, clădită supt trei regi. Izvorul apei era situat la o înălțime pe un munte și ajungea în fântână prin mijlocul unei conducte de argilă sau de lemn, căci ea se păstra proaspătă, astfel cum declară neted Homer. Grecii nu beau apă trecută prin canale, descoperite, nici astăzi, ca și în perioada clasică. De-asupra izvorului se află un altar de nimfe încunjurat de toate părțile de plop. Nu pot să consimt cu d-nii Economu și Kiparissis când

afirmă că au găsit o fântână așa de importantă ; și nu este permis să descrie ca un altar cele câteva pietre ce zac în vârful unei stânci.

Un punct decisiv, în tot cazul, contra afirmațiunii celor doi arheologi greci, este faptul că, între toți numeroșii cercetători ai lui Homer, de toate națiile, nu există niciunul care să susțină că cetatea lui Ulise era situată la Sud de Phiaki, unde se află fântâna în chestiune. Toate amănuntele date de Homer asupra situației orașului Itaca și asupra distanței vorbesc destul de decisiv contra ipotezei că orașul lui Ulise putea să fie situat la Sud de insula Phiaki sau pe un istm al muntelui Aetos, unde d. Kaklamanos pune pe nedrept fântâna și orașul.

Dacă Phiaki este în realitate Itaca lui Homer, după cum mulți experți afirmă încă, orașul homeric a lui Ulise nu putea să fie situat decât în partea de Nord a insulei. Astfel este părerea nu numai a d-lor Rennell Rodd și Victor Bérard, dar și a unui mare număr de experți germani. Eu însumi am împărtășit această părere acum treizeci de ani și am condus săpătura aproape de golful de la „Polis“, astfel cum a făcut mai târziu profesorul olandez W. Vollgraff. În ceasul actual d. Rennell Rodd este în curs a face, prin îngrijirile Școlii engleze arheologice din Atena, săpături interesante în același loc. El va găsi rămășițele unui oraș Itaca posterior, cum a găsit profesorul Vollgraff și eu însumi, dar nu ale vechiului oraș homeric și arhaic al lui Ulise. Eu cred că sânt destul de în măsură să o afirm. Căci în cartea mea „Alt-Ithake“ (vol. 2, 1927, publicat cu Walter de Gruyter, la Berlin), eu cred că am probat destul de clar că insula vecină, Leucadia sau Leukas, situată la Nord de Phiaki, era în timpul lui Ulise Itaca de care vorbește Homer. În urma invaziei doriene (spre 1100 înainte de Hristos), populația Itacei fu gonită din insula sa — Leucas-Itaca — și găsi un refugiu în partea de Nord, Thiaki, Insula homerică a Samului, unde fundă noul oraș Itaka. În același fel Kephallenii, cari, în poema lui Homer, locuiau încă pe continent, fură de Dorieni gonțiți și fugiră pe marea insulă Dulichion și îi dădură numele de Kephallenia.

Samienii, cari locuiau în partea nordică a Thiakei, fură gonțiți de Itacieni și fundară în insula din fața Dulichionului (Kephallenia de mai târziu) noul oraș al Samului. De altă parte, Samienii lui Homer continuau a locui în partea de Sud al Thiakei în timpul perioadei clasice. Și casele și mormintele, după cum și instalațiile apei cu izvorul ei, descoperite de domnii Economu și Kiparissis, aparțin la orașul Samienilor.

Orișicine s'ar interesa de aceste probleme va putea constata prin cartea mea că am cercetat în insula Leukas toți munții, golfurile și alte orașe ale Itacei lui Homer fără a lăsa să dăinuiască umbra unei îndoieli și că toate afirmațiile mele au fost complect confirmate prin săpăturile care urmează. Golful din Thorkis, aproape de care trăia porcarul Eumaios, e la locul

exact cu care s'a adaptat perfect vechea descriere; ea poartă încă vechiul său nume grec „golful porcarilor“.

În cursul săpăturilor pe care le-am făcut, am situat orașul Itaca la o distanță exactă de golful Phorkys; Itaca era situată, după descrierea lui Homer, pe un golf care se adâncea mult în uscat. Clădirile și mormintele date la iveală nu descopăr arta orientală miceniană care predomină la Sparta și la Micena, ci arta simplă nord-europeană, pe care Grecii au adus-o cu ei din locuința lor nordică. Aceasta este ce se poate conchide cetînd pe Homer (Odiseia, IV) din moment ce Telemah n'a văzut niciodată un palat cu comori orientale la fel cu cele din Sparta.

Nici d. Rennell Rodd, nici d. Victor Bérard, la care se referă d. Kaklamanos de mai multe ori în scrisoarea sa, nu cetiseră scrierea mea când au scris cărțile lor asupra Itacei și când au dat la o parte teoria mea Leukas-Itaca. Dar eu mă întreb dacă d. Kaklamanos cunoaște cartea mea, căci altfel ar fi răspins judecata nedreaptă și ironică a savantului frances.

Nicio chestiune științifică nu poate să fie rezolvată prin bătaie de joc și ironie. Eu las cu încredere viitorului să decidă care din noi patru a făcut mai mult pentru a rezolva problema Itacei.

Traducere din „Le Messenger d'Athènes“ de *El. Dimitriu*.

FLOAREA DE PIATRA.

*N'ai împrejur, floare de piatră,
Nici fir de iarbă, nici alte flori:
Stai singurică până ce mori,
Nedeslipită de trista-ți vatră.*

*Și totuși nu e niciun potir
Mai plin de-o dulce viață nouă,
Mai doritor de un pic de rouă
Decît în vârful slabului fir.*

*O, bătrâneță, soroc amar,
În juru-ți este loc tot mai gol
Și rostul lumii cere alt sol,—
Dar flori de piatră clare răsar.*

N. Iorga.

